

Teksti Kalle Kinnunen

Kielletty laji

Rullalautailussa kukaan ei käske eikä komenna. DDR:ssä harrastus tulkittiin kapinaksi järjestelmää vastaan.

Itä-Saksassa kaikki oli poliittista. Kun nuoret miehet keksivät kylmän sodan keskellä rakentaa rullaluistimista irrotetuista renkaista ja laminoidusta puusta rullalautoja, se oli pian ongelma. Rullalautailu on kaupunkiympäristön haltuunottoa ja laji, jossa kukaan ei komenna. Eikä se ole vain urheilua, vaan elämäntapa. 14-vuotiaana ensimmäisen lautansa kasannut Marco Sladek maalasi sen pohjaan Pepsin logon, yhden vapauden symboleista.

■ Rullalaudalle astuminen oli kannanotto kommunistisessa Itä-Saksassa. Rohkeimmat esittelivät taitojaan Alexanderplatzin televisiotornin alla.

Rullalautailusta ei 1980-luvun Itä-Berliinissä tehnyt vaikeaa vain se, että muurin takaa puuttivat varaosia myyvät rullalautakaupat.

Poliisit saapuivat usein vartissa pysäyttämään kummallisen toiminnan. Muissakin Itä-Saksan kaupungeissa rampit ja muut rakennelmat purettiin nopeasti.

"Meitä tutjotettiin, emmekä tienneet, mitä ihmiset ajattelivat", kertoo eräs haastatelluista *This Ain't California*-dokumentielokuvassa.

"Oli normaalia tehdä tavoitteellista työtä, jotta sai ruokaa. Syöä, jotta jaksoi. Kävellä, jotta pääsi paikasta toiseen. Skeittaamisessa ei ollut tavoitteita."

Vielä keväällä 1988, kun parikymmentä länsisaksalaista lautailijaa saapui epäviralliseen ja epämuodolliseen freestyle-kilpailuun Sladekin ja kumppanien vieraksi, poliisi iski ja takavarikoi itäberliiniläisiltä ensin musiikkikassetit. Paikalle hälytetty urheiluviranomainen kävi neuvotteluja, joiden tuloksena länsisaksalaisilta evättiin lupa lautailla. Itäsaksalaisia, joista useimmat olivat teini-ikäisiä, ei kehdattu pidättää, mutta kisa piti estää.

Usein suunnittelemaattomin suorituksiin perustuva, rohkeita epäonnistumisia ylistävä ja ennen kaikkea yksilökeskeinen rullalautailu oli jotain, mitä puolueajattelu ei voinut yrittääkään ymmärtää.

"Itä-Saksassa ei ollut alakuultoureja", kiteyttää **Martin Persiel**, dokumentin ohjaaja. "Ne piti kitkeä, ne olivat tietenkin myyräntyö. Ajatus skeittaamisesta vain hauskapitona oli mahdoton."

Rullalautailusta tuli punkin kaltaista yksilökeskeistä vastarintaa. Ironisesti Alexanderplatzin televisiotornin ympäristön karu betoniarkkitehtuuri oli kuin luotu skeittaamiseen: se oli täynnä kovia ja kaltevia pintoja, kulkimia ja portaikkoja.

Yrittämällä ja erehtymällä opiskelleet laudanrakentajat ryhtyivät salakuljettamaan amerikkalaisia välineitä ja ihailivat lajin legenda ja ilma, että heillä oli virallisesti koskaan mahdollisuutta nähdä videokuvaan lännen taitureista. 25 vuotta myöhemmin kapinaa voidaan katsoa nostalgisesti.

Kuinka 1970-luvun alun Kalifornian lainelautailuvireillä keksitty rullalautailu levisi rautaesiripun taakse? Reittejä oli kaksi. Toinen oli Tšekkoslovakia.

"Siellä oli vapaampaa. Uusiin ilmiöihin ei suhtauduttu niin epäilevästi", ohjaaja sanoo.

Tšekkoslovakialais-länsisaksalaisessa lastenohjelmassa *Luzie, kadun kauhun* päähenkilö kiisi rullalaudalla koltosista toisiin.

Toinen tie oli virallinen.

Itäblokin virallisessa kielenkäytössä läntinen populaarikulttuuri oli luokkavihollisen juonittelua, muutamin poikkeuksin. Sellaiseksi laskettiin 1980-luvun puolivälissä hiphop. **Harry Belafonten** tuottama, räppäämistä ja breakdancea esittelevä *Beat Street*-elokuva sai esitysluvan Itä-Saksassa, koska New Yorkin vähäosaisten afroamerikkalaisten kuvauksen arvioitiin käsittelevän kapitalismin epäonnistumista.

Breakdance levisi Itä-Saksassa nimellä "akrobaattinen urheilutanssi". Uusia tuulia seuranneet nuoret ujuttivat esityskierueisiin myös näytävää skeittaamista, jolla ei sinänsä ollut mitään tekemistä hiphopin kanssa. Kuitenkin se oli epävirallista ja riskialtista, toisin kuin valtion sponsorioima urheilutanssi.

"Skeittaamisesta näki heti, että se on amerikkalaista. Se oli lajin vetovoima", sanoo **Ronald Vietzel**, *This Ain't Californian* tuottaja. Hän oli itse yksi Itä-Berliinin rullalautailijoista.

"Skeittaamisesta näki heti, että se on amerikkalaista. Se oli lajin vetovoima."

Rullalautailun pariin päätyi taitelijoiden ja diplomaattien lapsia, joilla oli yhteyksiä länteen. Juuri ennen muurin murtumista järjestettiin laiton länsi- ja itäblokkiskeittarien kohtaaminen Berliinissä. Se päättyi ylimitoitettuun poliisi-iskuun.

Denis "Panik" Paraceck oli Itä-Berliinin karismaattisimman ja uhkarohkeimman lautailijan maineessa, *This Ain't California* kertoo. Kun saksalaiset 9.11.1989 halasivat, 19-vuotias Panik istui sellissä. Hänet unohdettiin sinne useiden päivien ajaksi.

Paraceck on dokumentin keskuhenkilö. Tarina alkaa hänen hautajaisistaan vuonna 2010. Niiden jälkeen kaveriporukkaa tuottaa oman muistotilaisuutensa juoden olutta tehtaan pihalla. Teinina Paraceck oli se jätkä, joka näytti auktoriteeteille keskiroskea, vaikka moni vangittiin jo ääneen lausutuista ajatuksista.

Vähän yli nelikymppiset, pääasiassa itäpuolella kasvanee kaverukset ovat kuin ryhmäkuva Saksan muutoksesta. Joistain

tuli tavallisia perheenisiä ja -äitejä. Eräs saapuu Porschella. Vanhat kaverit ihmettelevät, kuinka Juuri Paraceck saattoi päätyä ammattisotilaaksi. Hiljalleen asiasta tulee ilmiselvää: muurin murtumista huimapäisin kapinallinen löysi sisältöä elämänsä vain kurinalaisesta armeijaelämästä.

Illalla jutellaan esimerkiksi reissusta Prahaan Euroskate-tapahtumaan vuonna 1988. Monet olivat liikkeellä väärin perustein hankituilla matkustusluvilla.

"Meidän oli helppo tunnistaa harmaista vaatteista länsiskeittarien värikkyyden keskeltä", tehtaan pihalla muistellaan.

Lautailukoissa kohdattiin amerikkalaisiakin, jopa alan tähtiä, joiden kuvia oli nähty salakuljetetuissa skeittilehdissä. Itäsaksalaiset kuitenkin siirrettiin yöllä toiseen hotelliin, koska heidän nähtiin selviävän liikaa länsisaksalaisten kanssa.

Joka tapauksessa kisoissa oli paikalla rullalautailijoiden tärkeimmän lehden, *Thrasherin* toimittaja.

"Voimme vain kuvitella, miltä tuntui, kun *Thrasher* Euroskaten jälkeen kirjoitti jutun itäskeittareista. Yhtäkkiä heidät tunnustettiin Kaliforniassa asti", Persiel sanoo.

Aivan 1980-luvun lopussa DDR virallisti rullalautailun. Kun tšekkoslovakialainen **Ludek Vasa** voitti rullalautailun korkeushyppyn maailmanmestaruuden, Itä-Saksan urheiluviranomaiset päättivät, että kyseessä on varteenotettava laji. Maan oli pärjättävä siinä missä muidenkin.

Markkinoille tuotiin Germina Speeder -lauta. *This Ain't Californian* kuuluu sen tahattomasti varsin hauska esittelyvideo. Vanerista, ilmeisen kelvotonta lauttaa kuvaillaan "nykynurison korkeat vaatimukset täyttäväksi".

Ei Germinasta tietenkään ollut amerikkalaisten lautojen kilpailijaksi. Niitä, varaosia ja rullalautailulehtiä salakuljetettiin lännestä.

This Ain't Californian on haastateltu erästä salakuljettajaa. "Suurlähettilääksi" kutsutun **John Haakin** isä oli suomalainen diplomaatti. Siksi Haakilla oli Suomen passi, ja hän sai käydä Länsi-Saksassa. Dokumentissa Haak muistelee aurinkolait silmillä reissua, joka johti vainoharhaisiin hetkiin rajanylityspaikalla - ja lopulta onnistumiseen. Berliinistä tavoitettiin John Haak kertoo olevansa sama mies. Hän ei Facebook-kuvassaan kuitenkaan näytä samalta kuin elokuvassa.

"Tarina on minun, mutta minua esittää dokumentissa näyttelijä", Haak paljastaa. "Taisin olla sovituna kuvauspäivänä kiireinen."

Ohjaaja ei pidä asiaa kummoisena.

"Muutamia henkilöitä esittävät näyttelijät", hän toteaa.

Rullalautailu on visuaalinen laji, josta on vaikea kertoa ilman liikkuvaa kuvaa. Persiel myöntää, että suuri osa vanhoiksi väitetyistä filminpätkistä on lavastettu. *This Ain't Californian* saamia palintoja on kyseenalaistettu, kun selvisi, että Denisä näyttelise nuori skeittaajataituri **Kai Hillebrand**.

Persiel sanoo olevansa vähän kylästynyt keskustelemaan teoksensa autenttisuudesta. "Viime vuosina on tehty hienoja ja paljuttuja dokumentteja, joissa on samanlainen tekniikka."

"*Waltz with Bashir* on kokonaan animaatiota, ja sen totuudellisuudesta ei kiistellä. Mistä tiedämme, ovatko siinä kuultavat haastattelut käsikirjoitettuja? Ei se tekisi elokuvasta huonompaa."

Israelilaissotilaiden muistoja vuonna 1982 tapahtuneesta Libanonin sotaretkestä

■ **Temput levisivät muurin yli viiveellä. Dokumenttuelokuva *This Ain't California* näyttää itäskeittarien suoritusten kirjavuuden.**

käsittelevä *Waltz with Bashir* sai Oscar-ehdokkuuden ja oli monien kriitikoiden suosikki vuonna 2009. *This Ain't Californiassa* kerrotaan animaatiojaksolla esimerkiksi nuoren Denisin koettelemuksista vasten- taihoisena kilpaurarina.

Myös Paraceckin olemassaolo on kyseenalaistettu. Tuottaja Vietzel on kertonut tunteensa vaikeaksi persoonaksi kuvailemansa Panikin hyvin.

Elokuvan Saksan ensi-ilan alla paljastui, että Afganistanissa ei ole Saksan puolustusministeriön mukaan menehtynyt Denis Paraceck-nimistä sotilasta. Persiel ja Vietzel ovat pysyneet kannassaan: kyseessä on oikea henkilö.

Marco Sladek puolestaan on todennut olevansa Paraceck. Hänkin oli sotilaa-

na Afganistanissa ja harkitsi itsemurhaa, mutta teki toisen ratkaisun kuin elokuvan hahmo.

This *Ain't Californiassa* kyse on ennen kaikkea legendasta. Denis Paraceckiin heijastetaan epäselvät muistot ja tunteet ajasta, jossa laji oli kirjaimellisesti undergroundia. Kaikesta on jo niin kauan.

Toisaalta on vaikea keksiä tätä värikäämpää tapaa kertoa nuorille katsojille Vietzelin sukupolven nuoruudesta muurin takana. Persiel itse on 36-vuotias ja syntyi Länsi-Saksaan.

Neljän vuoden ajan kerätyissä arkistokuvissa on paljon aitoa materiaalia. Monet Alexanderplatzin skeittareita esittelevät filmit ovat kiistatta aikalaismateriaalia: dokumenttejä on ollut varaa sulkea aluetta, pilloittaa tämän päivän mainoksia, vaateet ohikulkijat 1980-luvun tyyliin ja hankkia taustalle kylliksi Trabantia.

"Elokuva välittää tunnetutouden. Jos haluat uskoa kaiken, voit uskoa kaiken. Kyllä, lavastimme monia asioita. Mutta olisiko elokuva parempi ilman niitä?" Persiel kysyy. Käsite "tunnetutuus" toistuu ohjaajan puheessa.

"En ole journalisti, vaan dokumenttiohjaaja. Se on eri asia."

Tunteisiin *This Ain't California* todellakin vetoaa. Tšekissä Karlovy Varyn elokuvafestivaalilla se sai yleisön kynelehtimään ja lopussa aplodeja yli viisi minuuttia - todella hyvin dokumenttielekuvalla.

"Se johtuu myös siitä, että Praha oli itäblokin skeittaamisen pääkaupunki. Näin yleisössä tuon ajan tyyppä, joiden kuvat olivat tulleet jatkuvasti vastaan, kun teimme taustatyötä", Persiel sanoo.

Persiel kertoo, että berliiniläisille ja monille muillekin Saksassa elokuvan hauskin hetki on sellainen, jota moni ulkopuolinen ei hilpeäksi hoksaa. Itä-Saksan television arkistosta on löydetty ilmeikkäitä Alexanderplatzilta, ja taustalla aikalaiskertoja ylistää, etteivät "ahneet voitontavoittelijat tule ikänä pilaaamaan tätä maisemaa".

"Alexanderplatz oli ja on asfalttia, ei mikään kauris paikka", Persiel sanoo.

"Vitsi on siinä, että tänään Alexanderplatz on aivan täynnä kauppoja, mainoksia ja kaupallisuuden symboleita. Kun berliiniläinen kuulee tuon itäsaksalaisen fantasian kaikessa nostalgisuudessaan, ei sille voi kuin nauraa." **SK**

This Ain't California esitetään Helsingissä Rakkautta & Anarkia-festivaaleilla elokuvateatteri Andorrassa la 29.9. klo 12.